

50205209 : สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศึกษา

คำสำคัญ : บางกอกฝั่งตะวันตก / พัฒนาการ / พ.ศ. 2398 – 2488

วลี นวลหอม : พัฒนาการของบางกอกฝั่งตะวันตก พ.ศ. 2398 - 2488. อาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ : ผศ.ดร.พวงทิพย์ เกียรติสกุล. 211 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของบางกอกฝั่งตะวันตก ในช่วง พ.ศ. 2398 – 2488 ผลของการศึกษาพบว่าบางกอกฝั่งตะวันตกมีพัฒนาการเป็น 2 ระยะดังนี้ ระยะแรกเริ่มต้นภายหลังจากการทำสนธิสัญญาเบาว์ริง ใน พ.ศ. 2398 ถึงการสร้างสถานีรถไฟบางกอกน้อยใน พ.ศ. 2442 หลังจากที่สยามกับอังกฤษได้ลงนามในสนธิสัญญาเบาว์ริงแล้ว สยามมีนโยบายส่งเสริมการผลิตเพื่อการค้า ซึ่งนโยบายนี้ส่งผลต่อเศรษฐกิจของบางกอกฝั่งตะวันตก ดังเห็นได้จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนเรือสินค้าและเรือแพที่ตักเรียงรายทั้งสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา การขยายตัวของเศรษฐกิจส่งผลให้รัฐดำเนินการขุดคลองสำคัญขึ้นในบริเวณบางกอกฝั่งตะวันตก ได้แก่ คลองมหาสวัสดิ์ และคลองภาษีเจริญ โดยคลองแรกเชื่อมระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำนครชัยศรี และคลองที่สองเชื่อมระหว่างเมืองสมุทรสาครกับแม่น้ำเจ้าพระยา นอกจากนี้ สนธิสัญญาเบาว์ริงยังได้ส่งผลให้มีชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานในกรุงเทพฯ รวมทั้งบางกอกฝั่งตะวันตกมากขึ้น จนก่อให้เกิดการขยายตัวของชุมชนและย่านเศรษฐกิจของชาวต่างชาติ

ระยะที่สองเริ่มต้นภายหลังจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำริให้มีการสร้างสถานีรถไฟบางกอกน้อยเมื่อ พ.ศ. 2442 ทางรถไฟสายนี้ส่งผลให้บางกอกฝั่งตะวันตกมีการติดต่อด้านสัมพันธภาพกับภูมิภาคตะวันตกและภาคใต้ทั้งด้านการค้าและการคมนาคมขนส่ง นอกจากนี้ยังได้มีสร้างทางรถไฟสายปากคลองสาน-มหาชัย ใน พ.ศ. 2444 เพื่อขนส่งอาหารทะเลเข้ามากรุงเทพฯ การสร้างทางรถไฟสายนี้มีผลต่อการขยายตัวของชุมชน และการค้าในพื้นที่สถานีรถไฟและบริเวณโดยรอบ เช่น ย่านบางกอกน้อย ย่านคลองสาน และย่านตลาดพลู เมื่อการสร้างสะพานพุทธยอดฟ้าเพื่อเชื่อมต่อกับถนนสายใหม่ 11 สายในฝั่งธนบุรีแล้วเสร็จใน พ.ศ. 2475 ได้ผลให้เกิดการขยายตัวของชุมชนใหม่ขึ้นตามสองฝั่งถนน และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในบางกอกฝั่งตะวันตกจากสังคมน้ำสู่สังคมบก ต่อมาในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2484 - 2488 พื้นที่บริเวณบางกอกฝั่งตะวันตกยังได้รับผลกระทบโดยตรงจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้คนในพื้นที่ได้อพยพไปยังพื้นที่สวนที่อยู่ลึกเข้าไปข้างในหรือไม่ก็อพยพไปยังจังหวัดอื่น นอกจากนั้นกองทหารญี่ปุ่นยังได้เข้ามาใช้ทางรถไฟเพื่อขนส่งเสบียงอาหาร และอาวุธยุทโธปกรณ์ของกองทัพด้วย ดังนั้นการเข้ามาของกองทหารญี่ปุ่นจึงส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนที่ต้องประสบกับปัญหาการขาดแคลนอาหาร และเครื่องอุปโภคบริโภคอีกด้วย

ภาควิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

50205209 : MAJOR : HISTORICAL STUDIES

KEY WORD : WEST BANK OF BANGKOK / DEVELOPMENT / A.D. 1855 – 1945

WANLEE NUALHOM : DEVELOPMENT OF THE WEST BANK OF BANGKOK, A.D. 1855 - 1945. THESIS ADVISOR : ASST.PROF.PUENGTHIP KIATTISAHAKUL, Ph.D.,. 211 pp.

This research aims to study the development of the west bank of Bangkok between 1855 and 1945, which can be divided into 2 periods. The first period begins after the Bowring Treaty in 1850 and ends when Bangkok Noi Railway Station was built in 1909. After Siam and the United Kingdom signed the Bowring Treaty, the Siamese court issued policies supporting the production for commercial purposes. These policies affected economics of the west bank increased the number of ships and rafts along both sides of the Chaopraya River. The economic expansion led to the digging of many important canals in the west bank including Mahasawat Canal and Pasi Charoen Canal. The first canal connects the Chaopraya River and Nakornchaisri River and the second one connects Samutsakorn district and the Chaopraya River. Moreover, because of this treaty, many foreigners settled down in Bangkok particularly on the west bank. These foreign communities and economic quarters substantially expanded.

The second period begins after King Chulalongkorn initiated of the project building Bangkok Noi Railway Station which was the main southern railway station in 1909. The construction connects the western and the southern regions for trading and communication purpose. In addition, in 1911, Pakklong San – Mahachai Railway was built to facilitate sea food transportation to Bangkok. This railway expanded the communities and the commerce around the railway areas such as Bangkok Noi, Klong San and Talad Plu. After that in 1932, Puttayodfa Bridge connecting the new 11 roads was completed. Then, the new communities along the road were expanded. These new roads and the bridge had an impact on the west bank people's life from the river-leased life to land-based. From 1941 to 1945, the west bank of the Bangkok area was adversely affected. The Second World War forced people to move to the inner land of the bank or other provinces. Besides, the Japanese army-occupied the area to transport food supplies and armaments. The Japanese invasion had direct consequences on Thai people's way of life. These people encountered hardship resulted from food and consumer goods shortage.

Department of History

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2011

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงทิพย์ เกียรติสหัสกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาสละเวลาในการชี้แนะแนวทาง ให้คำแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไขสำนวน พร้อมทั้งติดตามการทำวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้น สมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์สัญญาชัย สุวังบุตร และรองศาสตราจารย์ สุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำในประเด็นต่าง ๆ ที่เป็น ประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรพร ภู่งษ์พันธ์ุ ที่คอยห่วงใยพร้อมทั้ง เป็นกำลังใจเสมอมา รวมถึงคณาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศิลปากรทุกท่านที่อบรมสั่งสอนให้วิชาความรู้ตลอดการศึกษา ขอขอบคุณคุณจรูญ ม่วงวัดท่า เจ้าหน้าทีภาควิชาประวัติศาสตร์สำหรับกำลังใจและการช่วยอำนวยความสะดวกในทุกด้าน

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์โรงเรียนสตรีวัดระฆังที่คอยสนับสนุนและให้ความ ห่วงใยในการศึกษาแก่ลูกศิษย์ตลอดมา ขอขอบคุณ คุณรพีพัฒน์ เกษ โกศล ผู้ที่จุดประกายความ สนใจในเรื่องของประวัติศาสตร์ และขอขอบคุณ คุณวันทนา เตชะสุวรรณ ที่คอยให้ความ ช่วยเหลือและห่วงใยในการทำวิทยานิพนธ์ตลอดมา

ขอขอบคุณกัลยาณมิตร คุณณัฐพล อยู่รุ่งเรืองศักดิ์ ที่ให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ในการทำวิทยานิพนธ์จนเสร็จสิ้น คุณยุวรี โชคสวนทรัพย์ ที่คอยช่วยเหลือ ดูแลและให้กำลังใจ ในการทำวิทยานิพนธ์เสมอมา คุณธิษณา วีระเกียรติสุนทร ที่คอยให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ และคอยให้กำลังใจ และคุณเพชรรุ่ง เทียนปวีโรจน์ ที่คอยดูแลห่วงใยเสมอมา และขอขอบคุณ คุณจิราวรรณ วรณวิจิตร คุณศันสนีย์ หิรัญจันทร์ และคุณนภาศล เพ็ญแสง ที่คอยให้กำลังใจและ ความห่วงใยเสมอมา รวมถึงกลุ่มเพื่อนร่วมรุ่นสังคมศึกษาที่คอยถามไถ่ ให้กำลังใจเป็นอย่างดี และ ขอขอบคุณกลุ่มเพื่อนสตรีวัดระฆังสำหรับมิตรภาพที่มีให้กันตลอดมา พร้อมทั้งขอขอบคุณ คุณสินินาด ก้องเวหา และคุณสุทธินันท์ ศรีสมศักดิ์ ที่ให้ความช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์จน เสร็จสิ้น

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่สามารถสำเร็จลุล่วงได้ หากไม่ได้รับการสนับสนุนและความ เข้าใจเป็นอย่างดีจากครอบครัวและญาติพี่น้อง ที่คอยผลักดันและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย จนวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วง